

שהעיקוב הוא מחמת איזה עיכוב מאחר שבירו הדבר תלוי שפיר יש בזה משום דין כפי מחמת. דין צדקה הוא בכלל מחסורו אשר יחסר לו, ולכן בזה דהיינו בקדושין וביבמות שהאשה מעוכבת להנשא ע"י הבעל שאומר לא אתן לך גט, או לא אוכלך לך דוה שפיר כופין מדין צדקה.

ובלא"ה ג"ל דאין זה דומה כלל לכפי' להאחיות או לגידון של הרמב"ם שהובא ברדב"ז דשם אין עתה שום היזק, וכן באחיות, הלא האח יכול לעשות בשלו מה שלבו חפץ, אלא ברבות הימים חושש אולי תשובה דעתה ולא תרצה להסכים על מעשיו בהירושה, שפיר אפ"ל דאין לנו לכופו להסיר חששות וחשדות, משא"כ בהא דקדושין דההיזק מבורר דמעוכבת להנשא, ובד האיש להסיר העיכוב ולהוציא ממסגר אסירה בזה נראה דשייך שפיר כופין על מדת סדום באין לו שום פסידא ולא כן מבואר בשו"ת בית שלמה ח"מ.

בשולי המכתב

עומד אנכי כעת בתוס' חולין דע"ב שכתבו דילפינן טומאה בלועה מהא דאכול נבילה דטוהר הא מטמא להתרומה ופוכח דטומאה בלועה לא מטמא יעריש ואני תמה הא לאכול תרומה בטומאת הגוף הוא במיתה ואינו תלוי בטומאת התרומה דזה במיתה וזו בעשה, וא"כ קרא אומר דכשטבל והעריב שמשו טוהר מטומאת גופו, אבל מ"מ אפשר דאסור לאכול תרומה דתתטמא התרומה ומשום זה יהי' אסור, אבל טוה"ג נסתלקה אחר שהעריב שמשו אך זה הוא אסור אחר, וקרא אתי אך לומר דמצד אסור גופו שרי, ונפ"מ שמותר לאכול תרומה שלא הוכשרה או פחות מכביצה (אם גיבא דגם לקבלת טומאה צריכה שיעור עיין פסחים דל"ד ע"ב ברש"י שם ועי' תוס' חולין דק"א ע"א ד"ה שנטמא, וגם רוק אינו מכשיר עי' עירובין דצ"ט ופחות מביצה אינו מקבל הכשר, משא"כ לענין אכילה דהוא בכזית עי' תוס' פסחים שם דל"ג ד"ה לאימת), וא"כ אין רא' וצ"ע.

סימן מו

בדין אם אפשר לסלק חוב בשטר של הנושה עצמו
שפשט את הרגל
(להרב המו"ץ דלעכאווין)

בדבר מה שאחר גמר עם חבירו התובע בעד סך שלש מאות ר"ט ונתן סך מאה וחמשים ר"ט ועל המותר הניח מרגליות לבטחות לשלם בחוהמ"פ וליתן הבטחות אם יעבור ותומ"י פשט התובע הרגל לנושיו ונתנו כל הנמצא בידו בהשלשה תח"י הרב המ"ץ הנ"ל בעד כל הבע"ח התובעים ממנו, ואחר חת"פ קנה הנתבע הנ"ל שט"ח של התובע על סך מאה וחמשים ר"ט ורוצה לסלק בזה חובו ושאל השואל אם נפטר בזה.

וזאת תשובתי. הנה בעיקר הדבר אם יכול לסלק חוב שלו בחוב של אחרים מבואר להדיא בשו"ע ח"מ סי' ק"א ס"ה דיכול להגבות שט"ח של אחרים וישומו אותן כפי שוין, וא"כ לפי"ז הרי לא ירוח כלל במה שרוצה לשלם חובו הסך מאה וחמשים ר"ט בהשט"ח של פושט הרגל הנ"ל מכיון שיקובל אך בשמותו לא ביותר מכפי השומא.

איברא ד"ל דוה דווקא היכא שמגבין שט"ח דאחרים בזה שפיר אמרינן דשיימינן כפי שוין, אבל היכא שרוצה הלוה לשלם בהשט"ח שיש לו ממלוה גופי' בזה י"ל דיכול לפטור עצמו בכל הסכום שהשט"ח עליו מכיון דהוא עכ"פ חייב בכל הסכום ובאמת הפג"י בחי' לכתובות דק"י ע"א רצה לחלק בהכי יעריש. אכן

זה אי"כ לפי"מ שפסק הרמב"ם כר"י בסנהדרין ד"כ ע"ב דמצוה להקים מלך בישראל וא"כ מכיון שהי' קטן אם נימא דאין בו דין מלך א"כ השהה המצוה בכדי ועבר על קיום מצוה עשה מה"ת וע"כ מוכח מזה דבאמת הי' לו דין מלך, ונתקיים על ידו המצוה והקמת מלך, וקמ"ל דאנן מעמידין אחר לשעה, אף דלענין כהן גדול מבואר בתו"כ מקרא דאשר ימלא ידו דאם אינו ראוי מעמידין אחר היינו משום דשם אם אינו ראוי אין שם כה"ג עליו, אבל כאן במלך לא פקע שם מלך מינ', והוא ממש כסברתינו הנ"ל.

ומדברי הרמב"ם שם ה"ט שכתב אבל אם יעמוד מלך משאר ישראל תפסק המלוכה מביתו שנאמר אך לא כל הימים, נראה מבואר דס"ל דאמרינן כיון דאידחי אידחי דאלי"כ תרי יקשה דבע"כ בהכרח הוא דאח"ז יחזור המלוכה ליורש אחר שיבטל הדיחוי ואף דבמלכי בית דוד רואין אנו דחזרה המלוכה ליורש אף דאפסקה עתליה כמבואר בקרא היינו משום דשם הוי גזירה כמחש"כ הרמב"ם מקרא דכסאך יהי' נכון עד העולם, וגם דא"ש ביותר לפמש"כ מקודם דשם לא הוי הפסקה כלל דגם בעת מלוכת עתליה מדינא הי' יורש המלך והיא אך מלכה בגלגולתא וכנ"ל.

סוף דבר דעתי נוטה כי באפסקי' לא שייך חזקה בפרט בשו"ב דאין זה ברור דחשיבא שורה ותרבה עיקולי ופשוטי יש בזה ויותר מסתבר דאין השו"ב כ"א פועל בא בשכרו ע"כ נראה דזכה ר' יוסף וזים בדינו והרי הוא בחזקתו חזקת שו"ב ואין גיטו יכול להפקיע זכותו בזה.

הכ"ד בא עה"ח פה מינסק

סימן מה

בדין אם כופים האחיות לחתום שאין להן חלק בירושה
(מה שהשבתי להגאב"ד דסמארגאן)

יעיין שו"ת רדב"ז ח"א סי' קט"ו הביא תשובת הרמב"ם בזה הביא דבריו בפ"ה סי' נ"ג יעריש ובספר עזרת ישראל להבטח ר"א ממעוררשט סי' ק"ט פלפל בזה והלכיה מקדושין דס"ה דאמר שם לא נחא לי' דליתסר בקרובותי' משמע הא בלא הך טעמא לא הוי כפינן לי' וכמ"כ הוכיח מיבמות דק"א ע"ב מתוס' דמקשים שם, אמאי אין כופין לאחר שלשים מה איכפת לי' יעריש ומשמע דכל דלית לי' פסידא לא כייפינן יעריש, ונראה דאין זה הוכחה לגידון שלפנינו, ולדינא נראה דכופין ומטעמא שאבאר. דהרי בצדקה פשוט דכופין וכמבואר בר"ה ד"ה ע"א, ובכתובות דמ"ט ע"ב ויעריש בתוס' טעמא דכפי', ושם בכתובות דס"ז ע"ב מבואר דבמצות צדקה נחשב גם הא דלהשיאו אשה ויעיין ברמב"ם פ"ז ממתנות עניים ה"ג דכתב אם אין לו אשה משיאין אותה, ואם היתה אשה משיאין אותה לאיש, עי' יר"ד סי' ר"נ שאינו מבואר שם כ"כ וא"כ לפי"ז אף כי אין לחייב את היחיד להשיא את הצריך נשואין אחר אשר אין הדבר מוטל עליו לבדו, כ"א על כל הצבור הוא החוב, אבל היכא שלפי האומד יש לחייבו כגון היכא שהוא עשיר דאז פשיטא דכייפינן לי' מדין צדקה.

ולפי"ז נראה דהיכא שאשה מעוכבת מלהנשא יהי' מאיזה טעם שיהי' מ"מ מוטל על כל אחד ואחד שיש בידו להסיר העיכוב דלענין זה הוי כעשיר שאמדנהו שיש בידו להשיא דכופין אותו, דמה לי אם העיכוב הוא מחמת עניות דהוא חסרון מצות, או דהעיכוב הוא מצד אחר, והכל הוא בכלל אשר יחסר לו, דדרשינן וזו אשה, והיה לענין אשה זה איש לפמש"כ הרמב"ם וא"כ היכא